

DE TROPISCHE NATUUR.

Redactie:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
A. J. KOENS, *Mr.-Cornelis.*
J. W. A. VAN WELSEM, *Weltevreden.*

Adres der Redactie:

J. W. A. VAN WELSEM, *Weltevreden, Kramat.*

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

H. A. CLERX.
Dr. Z. KAMERLING.
Dr. J. C. KONINGSBERGER.
P. A. OUWENS.
F. WEEHUIJZEN.

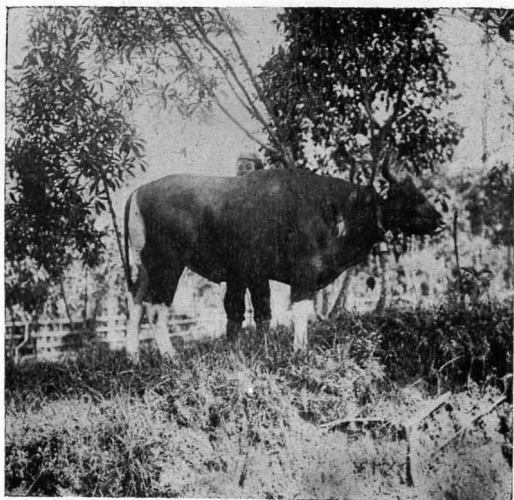
Prijs per jaar f 6.50 — Leden der N. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

DE BANTENG.

Onder de runderen neemt de *Banteng* of *Soenda-os* (*Bos sundaicus*, *B. banteng*), een zeer voorname plaats in. Dr. CONRAD KELLER, professor in de zoölogie te Zürich, meent namelijk aangetoond te hebben, dat dit wilde rund de stamvader zou zijn van de Aziatische en Afrikaanische Zeburassen en van een deel der Europeesche runderen. Het wordt daardoor op één lijn gesteld met den vroeger in Europa levenden en thans uitgestorven *oeros* (*Bos primigenius*, *Bos Urus*), waarvan algemeen aangenomen wordt, dat hij de stamvader der meeste Europeesche runderrassen is geweest.

De verspreiding van den Banteng over de aarde zou in vroegere dagen veel grooter zijn geweest dan thans. In den oerægyptischen tijd zouden ze in Afrika geleefd hebben. Tenminste in het *Musée du Louvre* heeft men een uit dien tijd stammend profiel van een rund, dat veel op den Soenda-os gelijk.

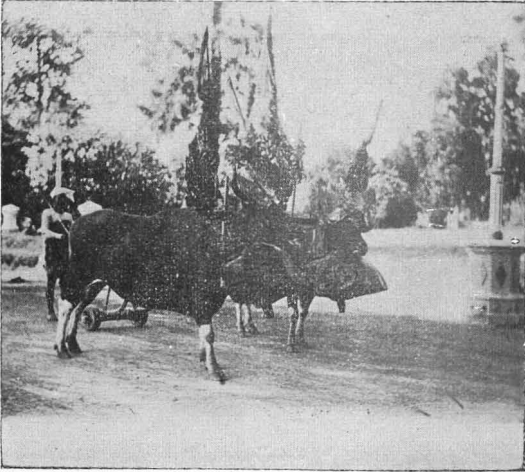
Thans zijn de Bantengs nog aanwezig in Achter-Indië, Borneo, Java (o.a. Zuid-Preanger, Krawang, Oost-Java) en volgens WERNER ook op de kleine Soenda-eilanden. Ze leven in kudden van 4—5 koeien en één stier *) in de diepste bosschen. Zij zijn schuw en snel. Door de voortdurende jacht, die op hen wordt gemaakt, is hun aantal zeer verminderd. In sommige boekjes over runderen handelende, wordt medegedeeld, dat zoodra de Javaan bemerkt, dat een kudde Bantengs in de omgeving is, hij zijn runderen het bosch instuurt om ze te laten paren met den Bantengstier, aangezien hij zou weten, dat uit een dergelijke paring mooie nakomelingen geboren worden. Dit laatste is zeer zeker waar, maar, dat de Javaan bovengenoemde gewoonte zou hebben, mag met recht worden betwijfeld.

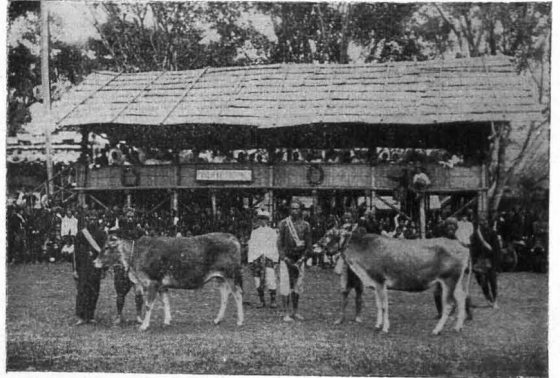
1. Banteng.

*) Majoor EVANS deelt mede, dat hij ze in Burma in kudden van 30 en meer zag.

De kleur van de koe is rood, evenals die van den jongen stier; de volwassen stier is zwart. In de roode huidkleur komen hier en daar witachtige afteekeningen voor; zoo zijn de beenen van af de hoeven tot boven de voorknie en sprong wit, evenals het bovengedeelte van de broek. Het hoofd is kort en breed, vooral in het voorhoofdsgedeelte, dat vlak is; het hoofd van de koe is langer en smaller dan dat van den stier.

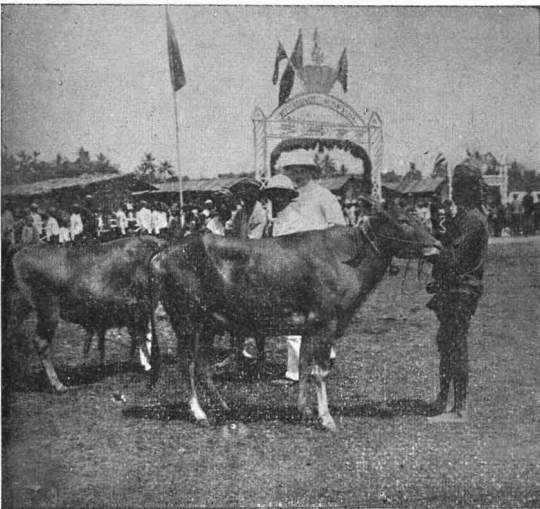

2. Balineesch rund.

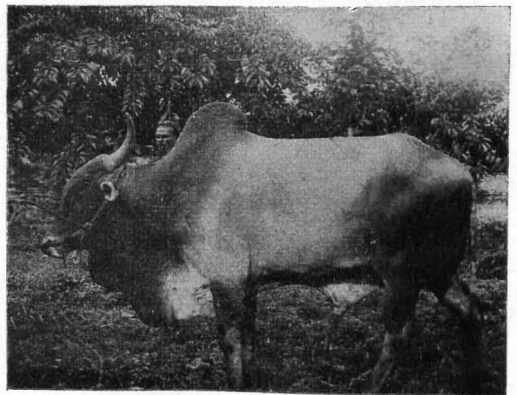

3. Javaansch rund.

Om de lippen en om den neus is een witachtige afteekening aanwezig. De oorschelpen zijn vrij groot en worden horizontaal gedragen. De hoorns zijn bij den stier veel grooter en dikker dan bij de koe; bij de mannetjes staan zij eerst naar achter buiten en dan met de punten naar boven binnen gebogen — bij de koe gaan zij bijna recht naar boven, terwijl de punten naar binnen en achteren zijn gericht. De lengte der hoorns is bij den stier c^a 60—70 cM en bij de koe c^a 30—45 cM. De hals is middelmatig van

4. Madoereesch rund.

5. Zebu.

lengte en bij het hoofd veel smaller dan bij den romp, waardoor hij min of meer driehoekig van vorm wordt. Het kossem, d.w.z. de huidplooi onder den hals, is bij de koe zeer slecht, bij den stier iets beter ontwikkeld. De schoft is lang, iets hoger dan het kruis en van voren van een kleine bult voorzien. De staart is kort, de pluim reikt ongeveer tot aan de

sprongen. De beenen zijn fijn, kort en krachtig gespierd; de hoeven zijn rond en donker.

De grootte van den Banteng is als die van het gewone rund. De getemde en tot huisdier geworden Banteng, die thans in Blitar wordt gehouden als dekstier, (Fig 1), meet 1.60 M. schoft-hoogte, d.i. meer dan een Australisch paard, dat ca 1.55 M. hoog is.

Het Balineesche rund gelijkt in bouw, grootte, kleur en afteekeningen geheel op den Banteng. Ook het Javaansche en Madoereesche rund vertoonen nog vele punten van overeenkomst met hem. Oogenschijnlijk wijkt de zebu veel van hem af, maar vergelijkend-anatomische onderzoekingen en archæologische vondsten deden KELLER besluiten den Banteng als stamvader aan te nemen.

KR.

TURNERA ULMIFOLIA.

Kembang poekoel delapan = Achtuursbloem.

Wanneer men eens de moeite wilde nemen het tijdstip van ontluiken onzer meest voorkomende Indische bloemen na te gaan, zou 't, dunkt me, niet de minste moeite kosten een zoogenaamd bloemenhorloge samen te stellen, d.w.z. een rij te vormen van de meest voorkomende planten, waarvan de bloemen zich op de achtereenvolgende uren van den dag openen of sluiten, zoodat men met behulp van die bloemen ten naasten bij kan bepalen, hoe laat het is. De groote Zweed LINNAEUS kwam, toen hij het periodiek openen en sluiten van verschillende bloemen had waargenomen, op 't denkbeeld zoo'n bloemenhorloge of bloemenuurwerk voor de omstreken van Upsala samen te stellen. Na dien tijd werd in Botanische tuinen vaak beproefd een bloemenuurwerk te vervaardigen, maar de poging is niet geslaagd, omdat de uitgekozen planten slechts voor een gering deel in denzelfden tijd van 't jaar bloeien. Daarbij komt nog, dat het tijdstip van openen en sluiten afhankelijk is van 't weer. Er zijn bloemen, die zich bij bewolkte lucht of op regenachtige dagen in 't geheel niet openen, waardoor ze dus onze tijdrekening in de war zouden sturen. Wilde men echter voor Batavia een bloemenhorloge samenstellen, dan zou zeker, behalve de bekende *Kembang poekoel ampat* (*Mirabilis Jalappa*), de bloem dienst kunnen doen, waarvan hierboven de naam is genoemd.

't Is een keurig bloempje, dat jammer genoeg slechts een korten levensduur heeft. In Fig. 1 is een bloeiend stengelgedeelte afgebeeld. De plant behoort tot de familie der *Turneraceae*, die hier slechts door twee geslachten is vertegenwoordigd. Één soort, *Turnera ulmifolia*, komt hier zoowel gekweekt als verwilderd in twee verscheidenheden voor, n.l. de variëteit *elegans* met licht gele, aan de basis zwart purperkleurige bloembladen (Fig. 2), en de var. *angustifolia* met donkerder gele, eenkleurige bloemkroon. De tweede variëteit heb ik tusschen Padalarang en Tjimahi in groote hoeveelheden aangetroffen, ze groeit voorts bij Weltevreden en bij Tjilatjap.

Evenals verscheidene andere van onze meest voorkomende onkruiden is de plant een vreemdelinge, een Amerikaansche, waarvan onbekend is, sedert wanneer zij zich in Indië gevestigd heeft. In 1893 werd zij door den heer P. DE MONCHY voor 't eerst verwilderd aangetroffen. Tegenwoordig is zij zeer algemeen in de omstreken van Batavia en volstrekt niet zeldzaam in die van Buitenzorg. Zij brengt overvloedig zaad voort en vermenigvuldigt zich daardoor zeer gemakkelijk.

Zooals de naam reeds aanduidt, begint de bloem tegen een uur of acht in den morgen te ontluiken. Omstreeks elf uur draaien de bloemkroonbladeren zich weer in elkaar en is de bloei afgelopen.